

Ύστερα πυθαγόρεια κείμενα σε διάλογο και αντιπαράθεση

– με άλλες φιλοσοφικές παραδόσεις, και μεταξύ τους

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

(CNRS-Laboratoire d'études sur les monothéismes, Παρίσι)

Αναζητώντας τις πηγές που, από τον 1^ο αιώνα π.Χ., κατέστησαν δυνατή την αναβίωση του πυθαγορισμού σε Ρώμη και Αλεξάνδρεια, ο ιστορικός της αρχαίας φιλοσοφίας καλείται αργά ή γρήγορα να ανοίξει τον φάκελο των πυθαγορείων ψευδεπιγράφων: μιας πληθώρας κειμένων αγνώστου πατρότητας, σωζόμενων ως επί το πλείστον σε αποσπασματική μορφή, που από την ελληνιστική εποχή, αλλά ιδίως κατά τους αυτοκρατορικούς χρόνους, κυκλοφορούσαν ως έργα αρχαίων Πυθαγορείων της κλασικής εποχής – γνωστών ή και αγνώστων (βλ. Holger Thesleff, *The Pythagorean Texts of the Hellenistic Period*, Åbo 1965, 266 σελ.). Η ιδιαίτερη αυτή γραμματεία παραμένει σχετικά άγνωστη, τόσο λόγω του ψευδεπίγραφου χαρακτήρα της και της δωρικής διαλέκτου στην οποία είναι γραμμένα τα πιο σημαντικά, μακροσκελή και ενδιαφέροντα κείμενά της, όσο και εξαιτίας της ήσσονος φιλοσοφικής αξίας πολλών από τα αποσπάσματα που έχουν διασωθεί.

Σκοπός της ομιλίας είναι να αναδείξει την εγγενή φιλοσοφική αξία ορισμένων από αυτά τα κείμενα, καθώς και την σημασία που έχουν για την ιστορία της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής φιλοσοφίας (πβ. C. Macris, T. Dorandi, L. Brisson [ed.], *Pythagoras redivivus*, Baden Baden 2021, 509 σελ.). Μεταξύ πολλών *οδών διζήσιος* που ανοίγονται προς αυτήν την κατεύθυνση, θα εστιάσουμε κυρίως στον διάλογο, στην διαλεκτική αντιπαράθεση, που επιχειρούν οι συγγραφείς των πυθαγορείων ψευδεπιγράφων *ad extra*, με άλλα κείμενα, σχολές και παραδόσεις (π.χ. στο πλαίσιο πολεμικής, εν είδει απολογίας κ.λπ.), καθώς και με εναλλακτικές ερμηνείες επιμέρους πυθαγορείων δογμάτων, προκειμένου να αρθρώσουν τον δικό τους φιλοσοφικό λόγο. Θα διερευνήσουμε επίσης τον ενδεχόμενο "εσωτερικό" διάλογο μεταξύ ύστερων πυθαγορείων κειμένων που προβάλλουν λίγο ως πολύ διαφορετικά δόγματα και εκπροσωπούν διαφορετικές τάσεις εντός της κοινής 'κοίτης' της πυθαγορικής παράδοσης. Θα σταθούμε ιδιαίτερα στο *Περί θεού και θείου* που αποδίδεται στον Ονάτα, στο *Περί ευσεβείας* της Θεανούς και σε ένα απόσπασμα που αποδίδεται είτε στους Πυθαγορείους (γενικώς και ανωνύμως) είτε στον ίδιο τον Πυθαγόρα.